

13. Янукович из подполья призвал «остановить кровавую хунту». URL: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2014/05/12/7025095/> (in Russian).

14. Tolokolnikova, K. Avoiding the hate speech will bring peace closer. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/unikannya_movi_vorozhnechi_nablizit_mi (in Ukrainian).

15. Dmytrenko, M. A. Problematic issues of Ukraine's information security. URL: <file:///C:/Users/USER/Downloads/3318-12195-1-PB.pdf> (in Ukrainian).

Матеріал надійшов до редакції 28.08.2019 р.

УДК: (438)«19/.20»:070

Марія Павлюх,

кандидат наук із соціальних комунікацій, асистент,

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-5502-8367>

mariapavluch1982@gmail.com

ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ЕТАП СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ ПОЛЬСЬКИХ МЕДІА (НА ПРИКЛАДІ ПРЕСИ «СОЛІДАРНОСТІ»)

У статті досліджено важливий етап трансформації польської преси, у процесі якого сформовано сучасний сегмент польського ринку преси. Предметом дослідження є преса «Солідарності», оскільки з цієї підпільної періодики виникла сучасна польська система друкованих медіа. Наукові питання й дослідження стосуються тоталітарного періоду розвитку польської періодики. У статті використано такі методи, як синтез, функціональний аналіз, порівняльний аналіз, хронологічний принцип. Розгляд матеріалу ґрунтується на дослідженні різних видів преси організації «Солідарність».

У роботі застосовано ґрунтовний аналіз типологічних класифікацій преси «Солідарності» вчених, які досліджують усі види періодики цього історичного періоду. У зведеній таблиці дослідників польської преси проаналізовано всі види підпільних видань за такими критеріями, як територія розповсюдження, періодичність, форма, тематика. Порівнюються класифікації вчених, які розкривають трансформацію соціально-комунікативної системи польських медіа. Велику увагу зосереджено на розгляді хронологічних етапів розвитку підпільної преси, названих у статті фазами розвитку. Хронологічному аналізу трансформаційного етапу надано важливого значення, оскільки фази розвитку вказують на якісні перетворення в польській пресі й становленні нових її видів сьогодні.

У статті вказані на важливі одиниці медійного ринку (назви польських видань), які трансформувались у сучасні види преси під впливом закордонних медіа. Більшість видів медіа мають польське коріння. Розгляд польських підпільних публікацій указує на те, що більшість видів преси «Солідарність» існує сьогодні або перетворена на інші сучасні види преси. Проведено аналіз якісних змін формату польських видань, їхнього тематичного контенту та порівняно їх із підпільними виданнями.

Ключові слова: трансформаційний етап, тоталітарна преса, типологічні групи медіа, підпільна преса, опозиційна інформаційна система, локальні видання, щоденні видання.

1. ВСТУП

Польський медійний ринок сьогодні становить потужну систему організації та взаємодії різних типологічних груп польської преси. Розгляд та аналіз класифікацій здійснюємо від преси «Солідарності» (із 1989 р.), адже типологічні групи преси підпільного польського руху становили початок сучасної типології преси; деякі видання успішно трансформувались у якісні видання, деякі зникли взагалі. Посттоталітарна польська преса пройшла важливий етап трансформації національної системи ЗМІ. Трансформація важлива для вивчення всієї системи польських ЗМІ, адже вона заклала початок сучасних видів преси, котрі не характерні пресі комуністичної Польщі.

Постановка проблеми. У вивченні сучасного польського медійного ринку важливо проаналізувати трансформаційний етап соціально-комунікативної системи польських медіа, адже цей хронологічний період започаткував усі сучасні види пресового ринку. Трансформаційний етап розпочався з підпільної преси «Солідарності».

Мета наукової статті – дослідити трансформаційний етап розвитку польського пресового ринку (із 1989 р.) та з'ясувати його роль у формуванні сучасних видів польської преси.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

У науковій статті використано хронологічний та історичний науковий підходи, а також методи аналізу (аналіз тематики польських видань), синтезу (зведені таблиці), компаративного аналізу (порівняльні критерії теоретиків польської преси).

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під трансформацією системи розуміємо далекосяжний комплекс системних перетворень і прогрес контролю над більшістю суспільних елементів управління. У вужчому сенсі трансформація – це перехід від авторитарних і монолітних суспільно-економічних відносин із плановою економікою до плюралістичних демократичних структур із ринковою економікою. Будучи невід'ємною частиною суспільства, система ЗМІ розвивається в рамках трансформації суспільного ладу, але поряд із тим – через виняткове значення мас-медіа в інформаційному обміні, медіа істотно впливають на характер та інтенсивність цього процесу [1, с. 62].

1980 р. розвинулася преса «Солідарності», яка сформувалась у самостійну типологічну групу польських ЗМІ. Різноманітність видань «Солідарності» від листівок, агіток до щоденних газет свідчить про окрему наявність гетерогенної аудиторії часописів [2]. Преса «Солідарності» нараховувала близько 800 видань. Найбільш відомі класифікації преси «Солідарності» М. Олбрайта, С. Пастушевського, Н. Денисюк, що продемонстровано в табл. 1.

Головним критерієм у класифікаціях дослідників підпільної преси виступають територія розповсюдження, а також періодичність, форма,

тематика [2]. Класифікації М. Олбрайта й С. Пастушевського [3] подібні: за головний критерій дослідники беруть територіальний. Серед типологічних груп підпільної преси за цим критерієм виокремлено такі групи: загальнопольські, регіональні, заводські, галузеві, періодичні, спеціальні видання (М. Олбрайт) та загальнопольські, регіональні, локальні, міжзаводські, преса різноманітних середовищ (С. Пастушевського) [3]. Загальнопольські, регіональні, заводські (міжзаводські) – типологічні групи, спільні для обох класифікацій. У цих класифікаціях загальнопольські видання – це тижневики, щоденники політичного характеру, що розповсюджувалися на всій території Польської держави; регіональні видання – у регіонах (воєводствах, районах, повітах); заводські (міжзаводські) – на території підприємств для окремої аудиторії. Періодичні спеціальні видання, а також преса різноманітних середовищ не мали сталої території розповсюдження; це були маленькі видання локальної спільноти-аудиторії (наприклад учителі, лікарі).

Таблиця 1

Соціально-політична комунікація «Солідарності» (типологічний підхід)

Типологія преси «Солідарності»	
опозиційна інформаційна система	державна інформаційна система
1	2
<i>вчені</i>	<i>типологічні групи</i>
М. Олбрайт	загальнопольські, регіональні, заводські, галузеві, періодичні спеціальні видавництва
С. Пастушевський	<p><i>за територією:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – загальнопольські, – регіональні, – локальні, – міжзаводські, – преса різноманітних середовищ <p><i>за розвитком формою</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – протогазети (ластівки, друковані картки, стінгазети, 60агально по: мали серію – періодичність); – часописи надзвичайної події (період. Вид. з назвою, подією, тематичним діапазон); – часописи суспільної ініціативи (період. Вид. з редакцією, нумерацією); – часописи внутрішнього використання (період. Вид. зі сталою редакцією, великий тираж)
Н. Денисюк	<p><i>періодичність виходу:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – щоденна преса 1980–1981, 1981–1988 рр. (регіональні щоденні вид.: «Незалежність», «Відомості дня» – у Мазовецькому р-ні; «Дзеннік Звьонзкови», «Протест»); – часописи профспілкові (тижневики «Тигоднік Солідарність», «Тигоднік Мазовше», «Єдність», «Відродження», «Тижневик воєнний»; двотижневики «Квадрат», «Самоврядна Річпосполита»,

Закінчення таблиці 1

1	2
	<p>«3 дня на день»; місячники «НТО», «Факти», «Визволення», «База»; двомісячники: «Ми є»);</p> <p>– <i>не щоденна преса</i> («Газета не щоденна», одноднівки, страйкові газети: «Інформаційний бюлетень»);</p> <p>– <i>кількагодинна преса</i> (гданська «Страйковий інформаційний бюлетень Солідарність»);</p> <p><i>територія розповсюдження:</i></p> <p>– <i>загально польські</i> («Тижневик Солідарність», «Тижневик Мазовше», «Тижневик воєнних», «Газета Выборча» 1989 р.);</p> <p>– <i>регіональні</i> (1/2,3 воєвод. – «Відомості дня», «Незалежність» у Мазовецькому р-ні, «Квадрат», «Єдність»);</p> <p>– <i>локальні</i> (малі тиражі, погана поліграфія, поширювалися менше, ніж воєвод. – «Голос вільного робітника», «Вікторія» (у Вроцлаві), «Солідарність Гжегожецька»);</p> <p>– <i>заводські</i> (на підприємствах – «Гутник», «Солідарність Ельвро» з Варшави, «Розвага і солідарність»);</p> <p><i>тематика:</i></p> <p>– <i>інформаційні</i> («Сервіс інформаційний», «Новини»);</p> <p>– <i>суспільно-політичні</i> («База», «Без декрету»);</p> <p>– <i>суспільні</i> («Образ»);</p> <p>– <i>суспільно-культурні</i> («Місячник Малопольщі», «Ми є»);</p> <p>– <i>суспільно-інформаційні</i> («CDN»);</p> <p>– <i>суспільно-професійні</i> («Квадрат»);</p> <p>– <i>дискусійно-інформаційні</i> («Бюлетень дискусійно-інформаційний»);</p> <p>– <i>публіцистично-інформаційні</i> («Червень 76»);</p> <p>– <i>публіцистичні</i> («Відродження»);</p> <p>– <i>інформаційно-навчальні</i> («Ранкова зірка»);</p> <p>– <i>інформаційно-публіцистичні</i> («Вікторія»);</p> <p><i>середовище розповсюдження-аудиторія</i> (академічні: «День», студентські: «Підпільна газета Гданської Політехніки», працівники освіти: «Вчительська Солідарність», охорони здоров'я: «Голос медика»);</p> <p><i>підпорядкування цензурі:</i></p> <p>– <i>офіційний дозвіл</i> (дебіт видавничий) – «Тижневик Солідарність», «Серпень 80», «Квадрат»;</p> <p>– <i>позацензурні</i> (у період легальної НСЗЗ «Солідарність») – «Єдність», «Вільний голос», «Солідарність»; (підпільна діяльність 1981–1988): «Тижневик воєнний», «Тижневик Мазовше»);</p> <p><i>взаємостосунки із профспілковими структурами:</i></p> <p>– <i>власні видання</i> («Інформатор Бигодський», «Вільний голос»);</p> <p>– <i>напівофіційні</i> (Тижоднік Мазовше»).</p>

Цього критерію класифікації притримується Н. Денисюк [2], яка виокремлює такі групи підпільної преси: загальнопольські («Тижневик Солідарність», «Тижневик Мазовше», «Тижневик воєнних», «Газета Виборча» 1989); регіональні («Відомості дня», «Незалежність» – у Мазовецькому р-ні, «Квадрат», «Єдність»); локальні («Голос вільного робітника», «Вікторія» – у Вроцлаві, «Солідарність Гжегожецька»), заводські («Гутник», «Солідарність Ельвро» – із Варшави, «Розвага і солідарність»). Сьогодні ці типологічні групи сегменту польського медійного ринку збереглися як державні/понаддержавні (загальнопольські), регіональні, локальні часописи.

Другий важливий критерій у класифікації – форма видання. Тому С. Пастушевський поділив підпільну (неофіційну) пресу «Солідарності» на такі типологічні групи: протогазети (ластівки, друковані картки, стінгазети, комунікати: мали серію – періодичність); часописи надзвичайної події (періодичні видання з назвою, подією, тематичним діапазоном); часописи суспільної ініціативи (періодичні видання з редакцією, нумерацією); часописи внутрішнього використання (періодичні видання зі сталою редакцією, мали великий тираж). Деякі з цих типологічних груп видань існують і досі: стінгазети, друковані картки, комунікати. Найчастіше ці типологічні групи не входять у загальний сегмент медійного ринку. Зазвичай, ці видання мають добру поліграфію й вигляд сучасних інформаційних бюлетенів, кварталників, які розповсюджуються на малій території (наприклад урядові для працівників місцевих адміністрацій).

Третім важливим критерієм класифікації виступає періодичність. Відповідно до цього критерію Н. Денисюк [2] подає такі пресові групи: щоденна преса 1980–1981 і 1981–1988 рр. (регіональні щоденні видання: «Незалежність», «Відомості дня» у Мазовецькому р-ні; «Дзєннік Звйонзкови», «Протест»); профспілкові часописи (тижневики: «Тигоднік Солідарність», «Тигоднік Мазовше», «Єдність», «Відродження», «Тижневик воєнний»; двотижневики: «Квадрат», «Самоврядна Річпосполита», «3 дня на день»; місячники: «НТО», «Факти», «Визволення», «База»; двомісячник «Ми є»); нещоденна преса («Газета не щоденна», одноднівки, страйкові газети: «Інформаційний бюлетень»); кількагодинна преса (гданська газета «Страйковий інформаційний бюлетень “Солідарність”»).

До першої групи щоденної преси автор зараховує регіональні щоденники, а також подає дві підгрупи: пресу 1980–1981 рр. і пресу воєнного стану 1981–1988 рр. Різниця цих двох підгруп невелика, проте протягом 1980–1981 рр. відбулося значне послаблення цензури. Преса воєнного стану (1981–1988) характеризується посиленням репресій проти видавців і лідерів «Солідарності», цензури для щоденних газет. Велике значення в аналізі щоденної преси мали регіональні щоденні видання, наприклад у Мазовецькому регіоні. Другу групу становлять часописи профспілкові, які містять кілька підгруп (за періодичністю): тижневики, двотижневики, місячники, двомісячники. Сьогодні ці підгрупи

збережені й поширені серед локальної преси, деякі видання «НТО», «Факти» збереглися, проте їхній зовнішній вигляд, поліграфія та характер публікацій змінилися; вони не нагадують страйкові газети, а містять значну розважальну частину, кольорові ілюстрації. Третя й четверта типологічні групи не представлені на сучасному медіа-ринку. «Кількагодинна преса» була важливою в історії та розвитку революційних подій. Сьогодні нема аналогічного виду преси серед сегменту польської друкованої продукції. Натомість страйкові газети, які мають вигляд бюлетенів або агіток, розповсюджуються під час мітингів чи страйків.

Важливий критерій аналізу неофіційної преси – тематичність. Цей критерій важливий для сучасних друкованих ЗМІ Польщі, тому що більшість типологічних груп збереглися і були перейменовані. За тематикою Н. Денисюк [2] поділяє пресу на такі групи: інформаційні («Сервіс інформаційний», «Новини»), суспільно-політичні («База», «Без декрету»), суспільні («Образ»), суспільно-культурні («Місячник Малопольщі», «Ми є»), суспільно-інформаційні («CDN»), суспільно-професійні («Квадрат»), дискусійно-інформаційні («Бюлетень дискусійно-інформаційний»), публіцистично-інформаційні («Червень 76»), публіцистичні («Відродження»), інформаційно-навчальні («Ранкова зірка»), інформаційно-публіцистичні («Вікторія»).

Типологічна група «інформаційні видання» існує сьогодні й представлена на ринку медіа досить добре. Але зовнішній вигляд і спосіб подачі інформації змінилися: домінують короткі інформаційні замітки, а не великі матеріали про підпільний рух. Тенденція до малих форм, коротких інформаційних заміток – домінанта сучасних польських медіа. Група «суспільно-політичні» змінилася на групу «загальнополітичні», хоча в період трансформації (1992) ця група добре розвинулася («Політика», «Впрост», «Спотканє»); група «суспільно-культурні» трансформувалась у групу «культурологічних часописів», група «дискусійно-інформаційна» перейшла в групу «дискусійну». У сучасній пресі відбулось об'єднання кількох пресових груп підпільної преси в одну: публіцистично-інформаційні, інформаційно-публіцистичні та публіцистичні видання становлять одну групу публіцистичних видань [1]; група професійних видань змінилася на фахові (вузькоспеціалізовані, дослідницькі), інформаційно-навчальні трансформувались у студентські, наукові, спеціалізовані.

Важливий критерій у класифікації Н. Денисюк [2] підпільної польської преси до 1989 р. – аудиторія. Відповідно до цього критерію дослідниця виокремлює такі групи видань: академічні («День»), студентські («Підпільна газета Гданської політехніки»), освітянські («Вчительська Солідарність»), охорони здоров'я («Голос медика»). Академічні й студентські часописи збереглися до сьогодні як пресові групи («Підпільна газета Гданської політехніки» перейменована на «Студентську газету Гданської політехніки»); освітянські часописи як пресова група не існують окремо – це комплекс

наукових, науково-популярних, вузькоспеціалізованих, учительських видань. Група «охорона здоров'я» – це сучасна типологічна група медичних ілюстрованих журналів.

Критерієм у класифікації Н. Денисюк [2] виступає підпорядкування цензури. Цей критерій був важливим до 1989 р. і відміни цензурного закону. Відповідно до нього, преса поділяється на дві групи – ті, які мали офіційний дозвіл влади, але були обмежені цензурою – офіційний дозвіл (дебіт видавничий): «Тижневик Солідарність», «Серпень 80», «Квадрат» та позацензурні (у період легальної НСЗЗ «Солідарність»): «Єдність», «Вільний голос», «Солідарність». Ця група існувала лише в тоталітарній Польщі: у період трансформації «Тижневик Солідарність» перейменованій у «Тижневик», видання «Тигоднік Мазовше» і «Квадрат» існують досі як регіональна преса. Останній критерій у класифікації Н. Денисюк [2] – взаємостосунки з профспілковими структурами, тому група поділяється на два підвиди: власні видання «Солідарності» («Інформатор Бигодський», «Вільний голос») і напівофіційні (Тигоднік Мазовше»). У кінці серпня 1989 р. «Тигоднік Мазовше» отримав статус офіційного видання.

Для розвитку польської преси переломним став кінець 1989 р., коли видання отримали свободу друку, слова, думки й були позбавлені цензури. У польській пресі настав етап трансформації. Комплексний підхід до вивчення процесів трансформації здійснив В.Цісак [1], виокремивши три фази трансформаційних змін на пресовому ринку. Його хронологію доповнила Д. Піотровська [3], назвавши фази етапами й додавши два інші (табл. 2).

Таблиця 2

Хронологічні етапи трансформації польської преси

Хронологічні (історичні) етапи трансформації польської преси	
<i>Цісак В.</i>	<i>Піотровські Д.</i>
Фаза «стихійного ентузіазму» 1989–1991	Етап активного підпілн. самвидаву (1980): «Братняк», «Робітник» «Пуяк»
Фаза видимої стабілізації, прихованих змін 1992	Етап ентузіазму нових видавців та перейм. старих (травень 1989 – I пол. 1991)
Фаза відкритої боротьби за ринок 1993	Етап удаваної стабілізації та структурних змін мас-медіа (II пол.1991 – кін.1992)
	Етап відвертої боротьби за ринок мас-медіа, аудіовізуальні (поч.1993 – кін.серпня 1994)
	Етап нового статусу мас-медіа (вересень 1994)

Їх можна подати попарно: 1) фаза «стихійного ентузіазму» (1989–1991) – етап ентузіазму нових видавців та перейменування старих (травень 1989 – I пол. 1991); 2) фаза видимої стабілізації, прихованих змін (1992) – етап удаваної стабілізації та структурних змін мас-медіа (II пол. 1991 – кін. 1992);

3) фаза відкритої боротьби за ринок (1993) – етап відвертої боротьби за ринок мас-медіа (поч.1993 – кін. серпня 1994). Крім цих хронологічних пар, у хронології Д. Піотровської [3] наявні ще два історичні етапи: етап активного підпільного самвидаву (1980): «Братняк», «Робітник», «Пуяк»; етап нового статусу мас-медіа (вересень 1994). Хронології, з одного боку, подібні, оскільки хронологічні межі й семантичні конструкції збігаються (стихийний ентузіазм – ентузіазм нових видавців, відкрита боротьба – відверта боротьба, удавана стабілізація – прихована стабілізація), з іншого боку – одна одну доповнюють етапом нового статусу ЗМІ. Дослідниця називає цей етап «активним самвидавом», хоча його історичні межі припадають на репресії й заборони видавничої діяльності. Протягом 1980–1988 рр. «Солідарність» сформувала самостійний вид преси із визначеними типологічними групами.

1990 р. став початком стрімкого процесу перебудови всієї системи масової комунікації – замість монополізованої та централізованої, з'являється плюралістична й децентралізована [4, с. 91].

Перша фаза – перший етап «стихийного ентузіазму нових видавців» – вирізнялася швидким розвитком незалежних видань, місцевих і локальних. Старі газети реорганізуються: змінюється зовнішній вигляд, обсяг, назва («Штандарт Люду» на «Дзеннік Любельські»); відбувається етап очищення редакцій від старих комуністичних колективів, змінюються організаційні та ідеологічні підходи, газети застосовують ноу-хау, щоб здобути популярність («Газета Виборча», заснована в червні 1989 р., поширює регіональні додатки, запроваджує великий розділ публіцистики, міжнародний відділ). Протягом періоду цієї фази в Польщі виникають громадські організації та комітети, які видають бюлетені. ЗМІ перестали фінансово залежати від влади, змінилась ідеологічна концепція багатьох газет (газети перестали бути засобом комуністичної пропаганди), виникла партійна преса (пресові органи партій).

Друга фаза – етап видимої/удаваної стабілізації характеризується зміцненням технічного забезпечення редакцій: змінилися зовнішній вигляд газет, поліграфія. Видання друкують не тільки в чорно-білому варіанті, а й у кількох кольорах на якісному папері. У польській пресі обов'язковим стає західний стандарт періодичних видань (якісного друку, ілюстрацій). Великої популярності набувають ілюстровані журнали (польськомовні версії закордонних журналів) моди, жіночі й чоловічі журнали. Читачів приваблює низька ціна та простий стиль публікацій. Одночасно популярність суспільно-політичних тижневиків падає. На шпальтах ілюстрованих часописів публікуються сентиментальні жіночі романи, виникає вид преси серця («Кобета і менцизна»). Велику популярність отримують чоловічі часописи («Джентльмен»), жіночі часописи («Пані»), часописи моди («Твуй стиль»), бульварна й скандальна преса.

Третя фаза – етап відкритої/відвертої боротьби за ринок розпочався 1993 р.

Головними особливостями ринку преси цього періоду є: а) зміцнення нових видань; б) інтернаціоналізація форм власності (придбання іноземними інвесторами попередньо приватизованих видань, а також зростаючі позиції польських версій міжнародних журналів); в) бурхливий зростання регіональної й місцевої преси [1, с. 97].

Газети та журнали зміцнюють свою популярність, змінюють тематику. З'являються кольорові «телегазети» – дайджестів: «ТелеТидзень», «СуперТВ».

Ще одна фаза нового статусу мас-медіа позначилася боротьбою на ринку й жорсткою конкуренцією. Змінився характер відносин ЗМІ та влади; він не нагадував контролю комуністичною владою преси, але й не був подібним до співпраці в перші роки легалізації «Солідарності»; з'явилася політично-орієнтована преса (преса політичного спрямування – правоцентристська, центристська, лівоцентристська), пресові органи політичних партій. Виникла церковна медіальна доктрина, згідно з головними постулатами якої церква бере активну участь у сферах громадського життя та одночасно критикує медіа за сенсаційність, втрату національної ідентичності, пропагування абортів.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Варіативність у класифікаційних критеріях викликана різними підходами дослідників до вивчення неофіційної, підпільної самвидавної преси «Солідарності», яка заклала типологічну основу сучасного сегменту польського медійного ринку. Деякі видання змінили свій статус, назву, але продовжують виходити в сучасній Польщі. Гетерогенність цього явища в тоталітарній Польщі переросла в самостійний вид преси, протилежний офіційним, державним виданням.

Під час періоду трансформації відбулося становлення політичного й ідеологічного плюралізму польських ЗМІ. Трансформаційний етап польського ринку преси сформував сучасну соціально-комунікативну систему польських друкованих медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цісак В. (2000). Трансформація преси в Україні та Польщі в контексті суспільних змін (1989–1999). Київ, 219 с. (In Ukrainian).
2. Денисюк Н. (2007). Типологічні групи преси незалежної самоврядної профспілки «Солідарність» (1980–1989). *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*, № 31, С. 147–155 (In Ukrainian).
3. Піотровська Д. (2007). Місце та роль національної системи ЗМІ в громадсько-політичному житті суспільства Польщі у період переходу від тоталітаризму до демократії (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.). *Українська журналістика в контексті світової*, № 1, С. 160–170 (In Ukrainian).
4. Orłowska-Bednarz M. (2005). Zasada jawności w perspektywie mediów lokalnych. *Prasa lokalna w budowie społeczeństwa obywatelskiego*. Warszawa, S. 124–136 (In Polish).
5. Покшицька Л. (2008). Этические проблемы профессиональной деятельности журналиста региональной и местной прессы Польши. *Журналистика и медиа*. Белгород, С. 194–203 (In Russian).

THE TRANSFORMATION STAGE OF THE SOCIAL-COMMUNICATIVE SYSTEM OF POLISH MEDIA (ON THE EXAMPLE OF THE PRESS OF «SOLIDARNIS'T»)

The article is devoted to the research of an important stage of transformation of the Polish press, during which the modern segment of the Polish press market was formed. The subject of the study is the press of «Solidarnis't», as the modern Polish system of print media emerged from this underground periodical. Scientific questions and research relate to the totalitarian period of the Polish periodicals. Important methods are used in the article: synthesis, functional analysis, comparative analysis, chronological principle. The analysis of the material is based on the study of different types of press of the organization «Solidarnis't».

The study used a thorough analysis of typological classifications of the press «Solidarnis'ti» by scientists who investigate all types of press of this historical period. The summary table of researchers of the Polish press analyzes all types of underground publications by the following criteria: distribution area, periodicity, form, subject matter. The author compares the classifications of scholars exploring the transformation of the social-communicative system of Polish media. Much attention is paid to the consideration of the chronological stages of the development of the underground press, named in the article stages of development. The chronological analysis of the transformation stage is of great importance as the development phases point to the qualitative transformations in the Polish press and the emergence of new types of press today.

Important units of the media market (the names of Polish publications), which have been transformed into modern types of press under the influence of foreign media, are mentioned in the scientific article. Most types of contemporary media have Polish roots. Consideration of the Polish underground publications indicates that the vast majority of press of the «Solidarnis't» types exist today or have been transformed into other modern press types. The author analyzes the qualitative changes in the format of Polish publications, their thematic content and compares them with underground publications.

Key words: transformation stage, totalitarian press, typological media groups, underground press, opposition information system, local publications, daily newspapers.

REFERENCES

1. Tsisak V. (2000). Transformatsiia presy v Ukraini ta Polshchi v konteksti suspilnykh zmin (1989 – 1999). Kyiv, 219 p. (In Ukrainian).
2. Denysiuk N. (2007). Typolohichni hrupy presy nezalezhnoi samovriadnoi profspilky «Solidarnist» (1980–1989). *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii zhurnalistyky*, № 31, P. 147–155 (In Ukrainian).
3. Piotrovska D. (2007). Mistse ta rol natsionalnoi systemy ZMI v hromadsko-politychnomu zhytti suspilstva Polshchi u period perekhodu vid totalitaryzmu do demokratii (kin. KhKh – poch. KhKhI st.). *Ukrainska zhurnalistyka v konteksti svitovoi*, № 1, P. 160–170 (In Ukrainian).
4. Orłowska-Bednarz M. (2005). Zasada jawności w perspektywie mediów lokalnych. *Prasa lokalna w budowie społeczeństwa obywatelskiego*. Warszawa, P. 124–136 (In Polish).
5. Pokshic'ka L. (2008). Jeticheskie problemy professional'noj dejatel'nosti zhurnalista regional'noj i mestnoj pressy Pol'shi. *Zhurnalistika i media*. Belgorod, S. 194–203 (In Russian).

Матеріал надійшов до редакції 21.10.2019 р.